

Informacja nt. Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD)

Luty 2003

Ewa Czerwińska

Informacja

Nr 951

Współczesne stosunki gospodarcze mają charakter w dużym stopniu międzynarodowy i wymagają stosowania odpowiednich mechanizmów koordynacji polityki ekonomicznej w skali globalnej. Jedną z najważniejszych struktur międzynarodowych dokonujących tej koordynacji jest Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju.

Zadaniem OECD jest koordynacja polityki społeczno-ekonomicznej krajów członkowskich w celu stymulowania wzrostu gospodarczego, zatrudnienia, rozwoju społecznego oraz międzynarodowego handlu i przepływów kapitałowych. Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju jest organizacją międzynarodową skupiającą grupę najbogatszych państw (wyjściowo) w skali światowej, wywierającą pośredni wpływ na gospodarkę globalną, nie jest natomiast zintegrowanym organizmem gospodarczym, tak jak Unia Europejska.

Współczesne stosunki gospodarcze w dużym stopniu mają charakter międzynarodowy co wymaga stosowania odpowiednich mechanizmów koordynacji polityki ekonomicznej w skali globalnej. Jedną z najważniejszych gospodarczych struktur międzynarodowych dokonujących tej koordynacji jest Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju.

Geneza, kraje członkowskie

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, (ang. *Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD*) została ustanowiona na mocy Konwencji Paryskiej podpisanej 14 grudnia 1960 r. Praktycznie zaczęła działać od 1961 roku.

Zadaniem OECD jest koordynacja polityki społeczno-ekonomicznej krajów członkowskich. Organizacja wypracowuje wspólne zasady w poszczególnych dziedzinach działalności, które przyjmują postać zaleceń, rezolucji, deklaracji, umów i kodeksów stosowanych przez wszystkie kraje członkowskie. OECD stanowi też forum, na którym dokonuje się wymiana informacji i poglądów między rządami krajów członkowskich, a także uzgadnianie wspólnego stanowiska OECD wobec polityki państw nie wchodzących w skład tej organizacji. Metoda, działania OECD – w trakcie procesu podejmowania decyzji – jest oparta o zasadę „nacisku równych sobie”. Następuje publiczna dyskusja o posunięciach gospodarczych naruszających interesy członków OECD.

Każde państwo członkowskie traktowane jest w sposób równoprawny, niezależnie od potencjału gospodarczego jaki reprezentuje i wnoszonego wkładu do budżetu organizacji. Organizacja wywiera znaczący wpływ na inne organizacje międzynarodowe, korporacje ponadnarodowe, czy banki. Oddziaływanie OECD wykracza więc poza obszar krajów członkowskich.

Poprzedniczką OECD była utworzona w 1948 roku, Organizacja Europejskiej Współpracy Gospodarczej (*Organisation for European Economic Cooperation – OEEC*). Oprócz stworzenia programu odbudowy Europy po zniszczeniach wojennych i podziału pomocy amerykańskiej udzielanej w ramach Planu Marshalla, jej zadaniem była liberalizacja handlu i płatności pomiędzy krajami członkowskimi w warunkach istnienia szeregu barier w obrotach międzynarodowych w okresie po drugiej wojnie światowej. Do momentu przekształcenia w roku 1961 w OECD, OEEC wypracowała szereg porozumień w zakresie liberalizacji bieżących transakcji niewidzialnych¹ (głównie usług) i przepływów kapitałów.

Przyjęto przy tym zasadę „liberalizacji tego, co można i na ile można”, pozostawiając krajom członkowskim określenie zakresu swobody transakcji przy uwzględnieniu sytuacji w bilansie płatniczym. Wprowadzono również zasadę *standstill*, tj. powstrzymywania się od

¹ Transakcje niewidzialne lub niewidoczne (ang. *invisibles*) - określenie odnoszące się do eksportu i importu usług, w przeciwieństwie do handlu towarami, czy produktami. Transakcje te stanowią część składnika bieżącego bilansu płatniczego i obejmują fundusze pochodzące z transportu morskiego, lądowego oraz z innych przesyłek, z turystyki, ubezpieczeń, bankowości. Pełną listę transakcji niewidzialnych zawiera załącznik A, *Kodeksu liberalizacji bieżących transakcji niewidzialnych*, w: *Leksykon Businessmena*, Warszawa 1991.

wprowadzania nowych ograniczeń w zakresie transakcji usługowych i innych transakcji niewidzialnych. Dopiero później nastąpiły działania na rzecz bardziej swobodnego przepływu kapitału. Dorobek OEEC w zakresie liberalizacji usług i przepływu kapitału pozwolił następczyni, czyli OECD, przejąć bardzo szybko jeden z najważniejszych instrumentów poprzedniej organizacji.

Członkami założycielami OECD było 20 najbardziej rozwiniętych gospodarczo państw świata: Austria, Belgia, Dania, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Islandia, Kanada, Luksemburg, Norwegia, RFN, Portugalia, Szwajcaria, Szwecja, Turcja, USA i Wielka Brytania, które ratyfikowały Konwencję w 1961 roku oraz Włochy (po ratyfikacji w 1962 r.).

W następnych latach do organizacji przystąpiły jeszcze: Finlandia (1963 r.), Japonia (1964 r.), Australia (1971 r.), Nowa Zelandia (1973 r.) oraz w latach dziewięćdziesiątych Meksyk: (18 maja 1994 r.), Czechy (21 grudnia 1995 r.), Węgry (7 maja 1996 r.), Polska (22 listopada 1996 r.) i Korea Południowa (12 grudnia 1996 r.). W dniu 14 grudnia 2000 r. dołączyła jeszcze Słowacja, co rozszerzyło liczbę krajów członków OECD do 30.

Do OECD mogą przystąpić inne państwa, jeśli zostanie wystosowane zaproszenie ze strony Rady Organizacji. Od momentu przyjęcia Nowej Zelandii, przez 21 lat OECD działała jednak jako „zamknięty klub” wysoko rozwiniętych krajów zachodnich i dopiero przyjęcie Meksyku – jako 25 członka OECD i mającego status kraju rozwijającego się – otworzyło nowy etap w rozwoju działalności tej organizacji, stwarzając szansę na przyjęcie nowych, niekoniernie najbogatszych państw.

Struktura organizacyjna i mechanizm funkcjonowania OECD

Najwyższym organem OECD jest **Rada**, skupiająca przedstawicieli wszystkich państw członkowskich, z których każde ma prawo jednego głosu (na podstawie artykułu 7 Konwencji OECD, zwanej też Paryską). Generalnie obowiązuje zasada jednomyślności. Raz w roku – w maju lub w czerwcu Rada zbiera się na Sesji Ministerialnej. W ramach przygotowań do sesji, zazwyczaj już w marcu, Sekretarz Generalny przedstawia swój raport na temat średniookresowych celów i strategicznych priorytetów działalności OECD. Raporty przedkładane przez Sekretarza Generalnego i Komitety stanowią podstawę do dyskusji podczas posiedzenia ministerialnego Rady. Częściej niż na sesjach ministerialnych, Rada OECD zbiera się na sesjach zwyczajnych (raz lub dwa razy w tygodniu). Są to sesje Rady na szczeblu Stałych Przedstawicieli państw członkowskich przy OECD.

Na podstawie artykułu 7 Konwencji o OECD, Rada jest organem tworzącym wszystkie akty prawne organizacji. Może ona podejmować trzy rodzaje uchwał: decyzje (*decisions*), zalecenia (*recommendations*) i rezolucje (*resolutions*). W zakresie kompetencji Rady jest przyjmowanie do organizacji nowych państw członkowskich, jak również tworzenie – lub rozwiązywanie – komitetów, grup roboczych, grup konsultacyjnych, grup ekspertów i innych organów pomocniczych.

Innym organem jest **Komitet Wykonawczy**, składający się z 14 członków powoływanych przez Radę i będących przeważnie szefami stałych przedstawicielstw państw akredytowanych przy OECD. Połowa z nich zasiada w Komitecie w charakterze jej stałych członków – są to reprezentanci tzw. grupy G-7, czyli siedmiu najbogatszych państwa świata: USA, Japonii, Niemiec, Francji, Wielkiej Brytanii, Kanady i Włoch. Zadaniem Komitetu jest przygotowywanie wniosków dla Rady w oparciu o materiały dostarczone przez organy pomocnicze. Począwszy od 1972 roku – w razie potrzeby – zwoływane są posiedzenia Komitetu Wykonawczego na sesjach specjalnych.

W działalności merytorycznej OECD istotną rolę odgrywają: **komitety sektorowe**, grupy robocze, grupy konsultacyjne, zespoły ekspertów i inne organy pomocnicze. Obecnie działa 30 głównych komitetów sektorowych, których zasięg tematyczny obejmuje całość problematyki ekonomiczno-społecznej. Funkcje pomocnicze wobec komitetów sektorowych pełnią grupy robocze oraz grupy ekspertów.

Ciałem administracyjnym OECD jest **Sekretariat** kierowany przez Sekretarza Generalnego wybieralnego na pięcioletnią kadencję. Oprócz czynności administracyjnych organ ten reprezentuje organizację na zewnątrz, przygotowuje posiedzenia Rady i Komitetu Wykonawczego oraz zajmuje się edycją licznych publikacji statystycznych, ekonomicznych i technicznych. Jest zapleczem merytorycznym dla działania organów OECD. Obecnie funkcję Sekretarza Generalnego OECD (*Secretary General of the OECD*) sprawuje od 1 czerwca 1996 roku Kanadyjczyk Donald. J. Johnston.

Językami urzędowymi OECD są: język angielski i język francuski.

Pod auspicjami OECD działają ponadto:

1. dwie wyspecjalizowane agencje – **Agencja Energii Jądrowej (NEA)** i **Międzynarodowa Agencja Energetyczna (IEA)**, stawiające za cel systemowe rozwijanie współpracy państw członkowskich w dziedzinie energii – głównie ropy naftowej,
2. dwa ośrodki naukowe – **Centrum Rozwoju OECD** i **Centrum Badań Naukowych i Innowacji (CERI)**, których działalność sprawiła, że OECD stała się ważnym źródłem informacji o sytuacji gospodarczej państw członkowskich i generalnie całego świata,
3. **Centrum Współpracy z Państwami Nieczłonkowskimi (CCNM)**, utworzone w 1998 r.

Należy też zaznaczyć, że w 1990 roku OECD utworzyła Centrum do spraw Współpracy z Krajami w Trakcie Przemian (*Center for Cooperation with Economies in Transition CCET*), którego celem była koordynacja pomocy świadczonej przez OECD krajom znajdującym się w okresie przejściowym z gospodarki centralnie planowanej do gospodarki rynkowej.

Ze względu na różny stopień zaawansowania reform w krajach przechodzących transformację, kraje najbardziej zaawansowane w tym procesie (tj. Czechy, Polskę, Słowację, Węgry) objęto specjalnym programem, nazwanym *Partners in Transition* (PTT).

Cele OECD

W myśl artykułu 1 Konwencji OECD (Paryskiej) z 1960 r. podstawowym celem Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju, jest realizacja polityki nastawionej na:

- osiągnięcie możliwie najwyższego wzrostu gospodarczego, zatrudnienia i standardu życia w krajach członkowskich, przy jednoczesnej stabilizacji finansowej,
- współdziałania na rzecz równomiernego rozwoju gospodarczego zarówno w krajach członkowskich, jak i w krajach rozwijających się,
- promowanie rozwoju handlu światowego opartego na współpracy wielostronnej i zasadach niedyskryminacji, zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami.

Na mocy artykułu 3 Konwencji Paryskiej, aby wypełnić cele statutowe OECD, rządy państw członkowskich zobowiązane są do działań, takich jak:

- „stałe prowadzenie wzajemnych konsultacji w sprawach ekonomiczno-społecznych,
- zapewnienie regularnej koordynacji prowadzonej przez siebie polityki gospodarczej i społecznej (zwłaszcza uzgadnianie głównych kierunków i ujednoczanie tej polityki),

– podejmowanie wspólnych działań na arenie międzynarodowej w zakresie problematyki ekonomiczno-społecznej, zaś tam, gdzie jest to stosowne – koordynacji tych działań,

– dostarczanie Sekretariatowi OECD informacji niezbędnych do prowadzenia badań nad skutkami ewolucji sytuacji gospodarczej i społecznej w krajach członkowskich (i szerzej w skali globalnej) dla polityki prowadzonej przez rządy tych krajów.”

OECD opracowuje również i następnie publikuje raporty, studia, analizy i prognozy, dotyczące niemal wszystkich dziedzin życia ekonomiczno-społecznego, które potem udostępnia instytucjom rządowym, a także sektorowi prywatnemu. Szczególnie cenione są raporty OECD publikowane co pół roku, dotyczące sytuacji gospodarczej i prognoz wzrostu w krajach członkowskich (*OECD Economic Outlook*).

Ogólnie, podstawowa działalność OECD koncentruje się na koordynowaniu polityki gospodarczej państw członkowskich zarówno w wymiarze wewnętrznym, jak i międzynarodowym, formułowaniu opinii, zaleceń, prognoz gospodarczych, realizowaniu wspólnych badań i projektów oraz stymulowaniu wysiłków państw członkowskich na rzecz krajów rozwijających się. W pracach OECD bierze udział Komisja Wspólnot Europejskich (na podstawie 13 artykułu Konwencji o OECD).

Działania OECD w zakresie liberalizacji przepływów kapitałowych i inwestycji międzynarodowych

Działania OECD w sprawach liberalizacji mają charakter wspomagający i uzupełniający w stosunku do rozwiązań przyjętych przez kraje członkowskie jeszcze w ramach EWG a obecnie Wspólnot Europejskich i EFTA (Europejskie Stowarzyszenie Wolnego Handlu) oraz WTO (Światowa Organizacja Handlu). W 1961 r. Rada OECD przyjęła za obowiązujące w krajach członkowskich przestrzeganie dwóch kodeksów: „Kodeksu liberalizacji przepływów kapitałowych” oraz „Kodeksu liberalizacji bieżących transakcji niewidzialnych”. Kodeksy OECD stanowią najbardziej kompletne (ale nie jedyne – z uwagi na podobne uregulowania w ramach Unii Europejskiej i GATS - Układu Ogólnego o Handlu Usługami) unormowania i standardy, dotyczące przepływów kapitałowych i transgranicznego świadczenia usług.

Przystępując do OECD Polska musiała zaakceptować Kodeksy liberalizacyjne, gdyż jest to jedno z kryteriów uzyskania członkostwa w OECD. Niezbędne było również przyjęcie tzw. *policy commitments*, czyli zobowiązania się do dalszego usuwania ograniczeń.

Naczelną zasadą OECD jest tworzenie jednolitych warunków gospodarowania dla wszystkich podmiotów gospodarczych, tak krajowych jak i zagranicznych. Liberalizacja inwestycji zagranicznych wynika z przyjętej w 1976 r. „Deklaracji OECD w sprawie Inwestycji Międzynarodowych i Przedsiębiorstw Międzynarodowych”, w której kraje członkowskie wypracowały wspólnie, cztery podstawowe, wzajemnie powiązane instrumenty (zasady), dotyczące traktowania inwestorów zagranicznych. Należą do nich:

1. Zasada Traktowania Narodowego,
2. Wytyczne dla Przedsiębiorstw Międzynarodowych,
3. Instrumenty dotyczące Bodźców i Czynników Utrudniających Inwestycje Międzynarodowe,
4. Zalecenia dotyczące Wymagań Sprzecznych.

Zasada Traktowania Narodowego inwestorów zagranicznych jest podstawowym instrumentem liberalizacyjnym OECD. Wyraża ona zobowiązania rządów do przyznania przedsiębiorstwom z udziałem kapitału zagranicznego (pochodzącego z krajów członkowskich

OECD), działającym na ich terytorium, statusu nie mniej korzystnego niż przyznawany w podobnych okolicznościach przedsiębiorstwom krajowym funkcjonującym w tym samym sektorze gospodarki. Wyjątki od Zasady Traktowania Narodowego zostały uporządkowane przez Sekretariat OECD i funkcjonują pod nazwą tzw. listy wyłączeń i listy tzw. środków przejrzystości. Według obowiązującej w OECD zasady *roll back* – kraje członkowskie powinny się wycofywać z ograniczeń ujętych na liście wyłączeń, natomiast ograniczenia z tzw. listy środków przejrzystości nie są przedmiotem liberalizacji (tzn. nie podlegają negocjacom).

Wytyczne OECD dotyczące **Zasad Postępowania Przedsiębiorstw Międzynarodowych** określają zasady, jakich powinny te przedsiębiorstwa przestrzegać. Nie są one jednak wiążące dla krajów członkowskich w ustalaniu prawa krajowego, określającego zasady działalności gospodarczej firm międzynarodowych na ich terytorium.

Przesłankami skłaniającymi OECD do zajęcia się czynnikami utrudniającymi inwestycje międzynarodowe, były stosowane przez rządy ograniczenia wobec przedsiębiorstw międzynarodowych inwestujących na terenie danego kraju (np: żądanie określenia minimalnego poziomu eksportu lub transferu określonych technologii itp.).

Ograniczenia te zyskały nazwę ograniczeń inwestycyjnych powiązanych z handlem (*Trade-related investment measures – TRIMs*). Zaleca się w ramach TRIM, aby rządy krajów nie stosowały wobec przedsiębiorstw międzynarodowych takich ograniczeń, jak:

- ustalanie minimalnego udziału inwestorów krajowych w kapitale spółek zakładanych przez inwestorów zagranicznych,
- określanie struktury produkcji przedsiębiorstwa z udziałem kapitału zagranicznego, wyznaczanie udziału dostawców krajowych w produkcji finalnej przedsiębiorstwa, określenie minimalnego poziomu eksportu, żądanie bilansowania eksportu i importu na szczeblu przedsiębiorstwa,
- wymuszanie transferu technologii i importu licencji.

Natomiast pod pojęciem wymagania sprzecznego rozumie się kolizje instrumentów prawnych, których oddziaływanie, odczuwane poza terytorium danego kraju, jest sprzeczne z prawodawstwem lub polityką innych krajów. Celem porozumienia w sprawie wymagań sprzecznych jest unikanie stawiania przedsiębiorstw międzynarodowych w niekorzystnej sytuacji wobec instytucji państwowych krajów, w których one inwestują. Zgodnie z tym porozumieniem kraje członkowskie OECD powinny unikać lub minimalizować konflikty i wynikające z nich problemy przez zmniejszanie i kontrolę regulacji pozaterytorialnych respektując interesy innych krajów członkowskich.

W 1994 roku zostały utworzone grupy robocze, które rozpoczęły prace **nad Wielostronnym Porozumieniem Inwestycyjnym** (*Multilateral Agreement on Investment - MAI*), które ma za celu jasne uporządkowanie w skali międzynarodowej regulacji dotyczącej międzynarodowej sfery stosunków gospodarczych.

Porozumienie ma za zadanie:

- „określić standardy traktowania i ochrony inwestycji oraz standardy liberalizacji zarówno w fazie tworzenia, jak i działalności przedsiębiorstw, oparte na podstawowych zasadach OECD,
- być prawnie wiążące i zawierać regulacje dotyczące jego egzekwowania,
- dotyczyć wszystkich środków przedsięwziętych w kontekście regionalnych, integracyjnych organizacji gospodarczych,
- zachęcać do mediacji w przypadku zaistnienia sporów i stworzyć możliwości efektywnego ich rozstrzygnięcia,

– wziąć pod uwagę zobowiązania międzynarodowe państw członkowskich w celu uniknięcia konfliktów z porozumieniami WTO, GATS, TRIM, z porozumieniami podatkowymi i powszechnie akceptowanymi zasadami opodatkowania.

Zobowiązania wynikające z tego porozumienia (MAI) mają być stosowane wobec wszystkich stron, które do niego przystąpią, na wszystkich szczeblach administracji. Prawdopodobnie, rozszerzy się je na dziedziny dotychczas nie objęte lub objęte częściowo porozumieniami liberalizacyjnymi, np. będzie zawierało regulacje dotyczące przepływu i zatrudnienia personelu podstawowego, prywatyzacji przedsiębiorstw państwowych, monopoli, uściśli zasady stosowania zachęt wobec inwestorów zagranicznych”.

Polityka OECD w zakresie ochrony środowiska

Szybki wzrost gospodarczy, będący konsekwencją wysokiego rozwoju przemysłowego w krajach OECD wpływa na stan środowiska w tych krajach oraz na całym świecie. Ludność zamieszkująca te kraje stanowi 17% całej populacji na świecie, a obszar zajmowany przez nie to około 1/4 powierzchni świata. Jednak wytwarzają one ok. 75% światowego produktu krajowego brutto, a ich obroty towarowe wynoszą 70% światowego handlu. Zanieczyszczenia przez nie emitowane składają się na 60% ogółu zanieczyszczeń wód, powietrza i gleby na naszej planecie. Dlatego działania na rzecz poprawy środowiska naturalnego stanowią od lat bardzo istotną dziedzinę działalności OECD.

Problemy ekologiczne postrzegane w kategoriach ekonomicznych to przede wszystkim straty w gospodarce narodowej, powodujące obniżenie zdrowotności społeczeństwa i zmniejszenie produktywności gospodarki. Odpowiedzią na te problemy było przyjęcie przez Radę OECD w 1972 roku „Kierunkowych zasad dotyczących ekonomicznych aspektów polityki ekologicznej”, a w 1974 roku – „Deklaracji nt. polityki ekologicznej”. Dokument z 1972 r. jasno określa, że odpowiedzialność za szkody ekologiczne ponosi podmiot zanieczyszczający.

W zasadach tych mówi, że ten kto zanieczyszcza, powinien przejąć wszelkie koszty kontroli zanieczyszczeń i środków zapobiegania im, które zostaną określone przez władze publiczne, w celu utrzymania środowiska w „akceptowalnym stanie”.

Zanieczyszczający powinien włączyć powyższe koszty w ceny tych towarów i usług, których produkcja powoduje zanieczyszczenie, tak by społeczeństwo nie musiało ponosić kosztów w postaci strat zdrowotnych czy innych szkód ekologicznych. Deklaracja ta miała zapewnić wyeliminowanie subsydiowania przez państwo towarów i usług nie spełniających standardów ekologicznych, a stanowiących przedmiot handlu międzynarodowego. W deklaracji nt. polityki ekologicznej eksponuje się, że ochrona i poprawa jakości środowiska jest ważnym celem krajów członkowskich oraz, że proces ten powinien odzwierciedlać i promować taki rozwój gospodarczy, który uwzględnia wszystkie aspekty jakości życia.

Główne kierunki działania OECD w dziedzinie ochrony środowiska w ostatnim czasie wyznacza „Strategia ekologiczna na lata dziewięćdziesiąte”, przyjęta przez ministrów ochrony środowiska krajów członkowskich na posiedzeniu w 1991 roku. Strategia ta opiera się na trzech ogólnych zasadach:

- 1) integracji ekologicznego i gospodarczego procesu decyzyjnego,
- 2) polepszeniu efektywności działań mających na celu poprawę stanu poszczególnych elementów środowiska,
- 3) rozszerzaniu współpracy międzynarodowej, zarówno pomiędzy krajami członkowskimi, jak i krajami nie członkowskimi (chodzi tu przede wszystkim o kraje Europy Środkowej i Wschodniej, kraje byłego Związku Radzieckiego i dynamicznie rozwijające się gospodarki Azji i Ameryki Łacińskiej)”.

Ponadto w pracach nad ochroną środowiska OECD z odrębnego sposobu rozpatrywania zagadnień związanych z zanieczyszczeniem wody, powietrza i ziemi, zmieniło na podejście międzysektorowe, czyli na określenie jak najbardziej efektywnych i najtańszych sposobów redukcji emisji z poszczególnych gałęzi gospodarki. Polega ono także na zmianie podejścia z „reagowania i ratowania”, (m.in. naprawianie skutków zanieczyszczeń), na podejście „przewidywania i zapobiegania”, tzn. określania potencjalnych zagrożeń, które mogą mieć wpływ na środowisko, i ich eliminowanie.

Od wielu lat OECD prowadzi prace w dziedzinie zagospodarowania odpadów – w tym niebezpiecznych – ich składowania i przemieszczania. W 1976 r. OECD przyjęła „Rekomendację nt. kompleksowej polityki gospodarki odpadami”. Ponadto OECD wspomaga realizację postanowień globalnej „Konwencji o kontroli transgranicznego przemieszczania odpadów niebezpiecznych i ich składowaniu”, zwanej Konwencją Bazylejską. Konwencja ta traktując państwa członkowskie jako jednolitą grupę, wprowadziła zakaz eksportu odpadów niebezpiecznych z krajów OECD do krajów nieczłonkowskich.

OECD prowadzi również działania na rzecz efektywnej kontroli chemikaliów. Organizacja ta była pionierem w wypracowaniu zestawu międzynarodowych zasad testowania chemikaliów. W 1987 r. Rada OECD przyjęła „Decyzję w sprawie poprawy i harmonizacji zarządzania istniejącymi chemikaliami” w celu zapewnienia systematycznej oceny ich wpływu na środowisko. We wstępnym etapie oceny gotowości Polski do przyjęcia obowiązków członka OECD najważniejszymi tematami negocjacji były m.in. problemy związane z nadzorem nad substancjami chemicznymi oraz potencjalnymi awariami chemicznymi, a także gospodarką odpadami.

Korzyści przystąpienia Polski do OECD

Polska stała się członkiem Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju w dniu 22 listopada 1996 roku, kiedy został złożony w Paryżu u depozytariusza Konwencji o OECD, którym jest rząd francuski, podpisany przez Prezydenta RP dokument przystąpienia do Konwencji o OECD. Kalendarz zobowiązań, jaki przyjęła w „Porozumieniu o przystąpieniu Polski do Konwencji o OECD”, dotyczył między innymi polityki podatkowej i ekologicznej, przepływów kapitałowych, bieżących transakcji niewidzialnych i inwestycji zagranicznych. Na mocy tego porozumienia Polska zobowiązana jest przestrzegać norm zawartych w Kodeksach liberalizacyjnych i rekomendacji, np. dotyczących ochrony środowiska. Przede wszystkim, jako członek OECD, Polska zobowiązała się do równego traktowania podmiotów krajowych i zagranicznych i zastosowania się do instrumentów liberalizacyjnych (zasada niedyskryminacji).

Z członkostwem Polski w OECD związane są zasadnicze korzyści.

1. Wprowadzenie do gospodarki polskiej zasad liberalizacyjnych w wyniku przystąpienia do OECD i przyjęcia jej kodeksów oznacza, że obowiązują w Polsce prawa i standardy dominujące w rozwiniętych krajach rynkowych. Prowadzi to do uczestnictwa Polski w handlu międzynarodowym na zasadach równego traktowania i do wymiernych korzyści handlowych. Z powodu opóźnienia w rozwoju gospodarczym, liberalizacja gospodarki polskiej została wynegocjowana na poziomie minimalnym, wymaganym przez OECD (w wielu dziedzinach zostały dopuszczone okresy przejściowe), ale już na tym poziomie doprowadziła do eliminacji lub ograniczenia barier w wymianie towarów, usług i płatności bieżących oraz w swobodnym przepływie kapitałów między krajami członkowskimi.

2. Członkostwo Polski w OECD oznacza jej wyższą pozycję w ratingu światowym (np. w klasyfikacji zdolności płatniczej) i wiąże się z umocnieniem pozycji Polski w sferze mię-

dzynarodowych stosunków gospodarczych. Uznanie, że Polska spełnia standardy liberalizacyjne kraju rynkowego, powoduje obniżenie jej kosztów transakcji międzynarodowych, np. poprzez zmniejszenie stawek ubezpieczeniowych. Podwyższenie ratingu Polski umożliwia też emisję papierów wartościowych na międzynarodowych rynkach finansowych na korzystniejszych niż poprzednio warunkach, zarówno przez rząd, jak i krajowe podmioty gospodarcze. Przesunięcie Polski do kategorii krajów o niższym ryzyku finansowym prowadzi do wzrostu zainteresowania inwestorów zagranicznych naszym krajem i większego napływu bezpośrednich inwestycji zagranicznych (szybki przyrost bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Polsce zapoczątkowany został w 1996 r.).

3. Zagwarantowanie liberalizacji w zakresie przepływów finansowych i kapitałowych jest niezbędną przesłanką stymulowania wzrostu gospodarczego, zwłaszcza w warunkach globalizacji gospodarki i handlu międzynarodowego. Jest też konieczne do uczestnictwa Polski w jednolitym europejskim rynku, oznaczającym swobodny przepływ m.in. kapitału i usług finansowych.

4. Członkostwo w OECD pozwala Polsce korzystać z doświadczeń krajów członkowskich, z dostępu do ich wiedzy i informacji, w tym do bazy danych jednego z największych międzynarodowych systemów informatycznych grupy najwyższej rozwiniętych krajów świata, zawierające szczegółowe informacje gospodarcze, techniczne i inne.

5. OECD jest przede wszystkim jedną z najważniejszych organizacji międzynarodowych, wyznaczających reguły gry, rządzące światową gospodarką. Polska jako członek OECD może uczestniczyć w tworzeniu tych zasad. Jest to również istotne przy kształtowaniu stosunków bilateralnych Polski z innymi krajami. Członkostwo w OECD wzmacnia międzynarodową pozycję Polski.

6. Staranie się o członkostwo w OECD stało się przesłanką przyspieszenia procesu harmonizacji polskiego ustawodawstwa i instrumentów polityki gospodarczej i społecznej z instrumentami Organizacji. Przyjęcie Polski do OECD oznaczało więc skuteczną realizację jej polityki wchodzenia do zachodnich struktur instytucjonalnych i stanowiło krok wstępny do ubiegania się o członkostwo w Unii Europejskiej.

7. Z kolei, dla poszczególnych obywateli Polski korzystna była zwłaszcza liberalizacja przepisów w zakresie przepływu tzw. kapitału osobistego (dotyczy to spadków, pożyczek rodzinnych, stypendiów, regulowania innych zobowiązań prywatnych), a także ruchu turystycznego (karty płatnicze), nabywania nieruchomości za granicą czy uporządkowania spraw podatkowych, związanych z dochodami uzyskiwanymi w różnych krajach (unikanie podwójnego opodatkowania).

OECD a Unia Europejska

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju wyznacza zasady odnoszące się do sfery regulacji gospodarki – jej instytucji, praw i przepływu informacji, ma więc charakter głównie regulacyjny.

Natomiast Unia Europejska oprócz realizacji funkcji regulacyjnych (*acquis communautaire*) ingeruje również w realną sferę gospodarczą – w sferę przepływów towarów, czynników produkcji, pieniądza, tworząc integrację gospodarczą narodowych gospodarek państw członkowskich Wspólnot Europejskich.

Pierwszym etapem było stworzenie strefy wolnego handlu, a następnie unii celnej, w której członkowie znoszą bariery w przepływie towarów i ustanawiają wspólną taryfę celną oraz ujednolicają politykę handlową wobec partnerów zewnętrznych.

Drugim etapem integracji stało się utworzenie wspólnego, jednolitego rynku wewnętrznego, opartego na pobudzeniu mechanizmu konkurencji poprzez liberalizację przepływu towarów, usług i czynników produkcji (kapitału, ziemi, pracy). W skali mikro efekty jednolitego rynku wewnętrznego polegają na wykorzystaniu przez przedsiębiorstwa rozmiarów poszerzonego rynku i związanej z tym szerokiej skali produkcji i marketingu do obniżki kosztów wytwarzania i rozwoju przedsiębiorstwa. W skali makro wspólny rynek prowadzi do poprawy alokacji czynników produkcji, a więc do restrukturyzacji poszczególnych gałęzi produkcji, rozwoju gospodarczego i poprawy pozycji konkurencyjnej Wspólnoty na rynku międzynarodowym (jest to jednym z podstawowych celów europejskiej integracji gospodarczej).

Ponadto w całości przedsięwzięć związanych z realizacją rynku wewnętrznego podstawowe znaczenie ma liberalizacja usług finansowych, ponieważ zintegrowane i efektywne rynki finansowe uważane są za stymulator wzrostu gospodarczego, kreowania nowych miejsc pracy oraz czynnik poprawy konkurencyjności zintegrowanej gospodarki. Ze względu na szczególnie charakter produkcji rolniczej, na uwagę zasługuje też prowadzenie w obrębie Wspólnot wspólnej polityki rolnej (*Common Agricultural Policy – CAP*), ochraniającej ten sektor produkcji w krajach Wspólnot Europejskich.

Tworzenie rynku wewnętrznego wymusiło konieczność podjęcia kolejnych działań prowadzących do wyższej formy integracji. Stąd nastąpiło przejście do kolejnego stopnia integracji w postaci stworzenia unii gospodarczej i walutowej (*Economic and Monetary Union – EMU*), usuwającej wysokie koszty, związane z transakcjami wymiennymi między krajami członkowskimi Wspólnot Europejskich (przede wszystkim eliminacja ryzyka kursowego i kosztów wymiany walut). Wspólna waluta, sedno EMU, jest naturalną konsekwencją tworzenia jednolitego europejskiego rynku, a jednolita polityka kursowa i pieniężna jest prowadzona przez Europejski Bank Centralny oraz Europejski System banków Centralnych, który czuwa nad stabilnością cen.

W grudniu 1991 r. podczas szczytu w Maastricht podjęto decyzję o utworzeniu Unii Europejskiej, stanowiącej wyższy etap integracji realnych gospodarek państw członkowskich Wspólnot Europejskich – unię gospodarczą, walutową i polityczną. Traktat o UE wszedł w życie 1 listopada 1993 roku. Obecnie UE jest największym na świecie ugrupowaniem integracyjnym. Unia Europejska posiada wspólny budżet i finansuje cele gospodarcze, w tym wyrównywanie poziomów gospodarczych i technologicznych, rolnictwo czy ochronę środowiska krajów członkowskich i kandydujących poprzez fundusze przed- i poakcesyjne. Jak dotąd nadal najważniejszą rolę w ogólnym budżecie (*general budget*) Wspólnot odgrywają wydatki przeznaczone na cele rolnicze.

Wydatki na finansowanie Wspólnej Polityki Rolnej dokonywane są z Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji w Rolnictwie (*fr. Fond Europeen d'Orientation et Garantie Agricole - FEOGA*), będącego integralną częścią budżetu ogólnego. W 2001 r. wydatki z tego funduszu stanowiły 47,5% budżetu ogólnego Wspólnot (w 1971 roku udział tych wydatków w budżecie stanowił 79,6%). Zmienia się więc struktura wydatków w budżecie Wspólnot w kierunku wzrostu udziału funduszy strukturalnych (z 5,3% w roku 1971 do 34,2% w 2001 r.). Stopniowo wzrasta też udział wydatków na finansowanie działalności badawczo-rozwojowej oraz na finansowanie działań zewnętrznych wspólnoty, z których są kierowane środki finansowe np. do krajów Europy Środkowej i Wschodniej (m.in. w ramach programu PHARE).

Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju jest organizacją międzynarodową skupiającą grupę najbogatszych państw (wyjściowo) w skali światowej (a nie europejskiej), wywierającą pośredni wpływ na gospodarkę globalną, nie jest natomiast zintegrowanym organizmem gospodarczym, tak jak UE.

Jednym z najważniejszych instrumentów OECD są decyzje w zakresie liberalizacji usług i przepływu kapitału. Zwłaszcza Zasada Traktowania Narodowego inwestorów zagranicznych jest podstawowym instrumentem liberalizacyjnym OECD. Wyraża ona zobowiązania rządów do przyznania przedsiębiorstwom z udziałem kapitału zagranicznego (pochodzącego z krajów członkowskich OECD), działającym na ich terytorium, statusu nie mniej korzystnego niż przyznawany w podobnych okolicznościach przedsiębiorstwom krajowym funkcjonującym w tym samym sektorze gospodarki. Tak więc regulacyjne działania OECD w sprawach liberalizacji mają charakter wspomagający i uzupełniający w stosunku do rozwiązań przyjętych przez kraje członkowskie w ramach Wspólnot Europejskich.

* * *

Produkt Krajowy Brutto (Gross Domestic Product - GDP) w krajach OECD w 2001 r. (w cenach bieżących)

Kraje członkowskie	PKB w mld USD	PKB wg parytetu siły nabywczej w mld USD	PKB <i>per capita</i> wg parytetu siły nabywczej w USD
Australia	362,2	507,5*	26 333*
Austria	189,6	226,0	27 818
Belgia	227,5	276,9	26 932
Czechy	56,7	155,2	15 128
Dania	161,5	160,0	29 868
Finlandia	121,7	135,4	26 097
Francja**	1 309,8	1 538,2	25 255
Grecja	117,2	177,5*	16 816*
Hiszpania	583,1	844,0	20 961
Holandia	384,0	443,3*	27 847*
Irlandia	102,4	119,5	31 115
Islandia	7,7	8,6	30 196
Japonia	4 141,4	3 359,6	26 410
Kanada	694,5	898,6	28 911
Korea Płd.	422,2	752,8	15 901
Luksemburg	19,2	21,7	49 056
Meksyk	617,2	889,3*	9 147*
Niemcy	1 853,4	2 185,3	26 542
Norwegia	168,0	135,5*	30 166*
Nowa Zelandia	50,5	77,6*	20 250*
Polska	176,3	370,5*	9 586*
Portugalia	109,8	186,6	18 550
Słowacja	20,5	62,9*	11 644
Stany Zjednoczone	10 019,7	9 810,2*	35 619*
Szwajcaria	245,8	224,2	31 005
Szwecja	209,8	227,9	25 617
Turcja	148,0	408,0	5 947
Węgry	51,7	124,6*	12 431*
Włochy	1 088,8	1 510,4	26 074
Zjed. Królestwo W. Brytanii	1 421,9	1 4 61,3*	24 455*
OECD 30 – ogółem	25 086,3		
UE 15 – ogółem	7 899,8		
obszar euro	6 106,6	7 410,8*	24 320*

* w 2000 r., ** razem z zamorskimi departamentami. Źródło: dane na podstawie *Main Economic Indicators, Statistics OECD, 2002/12*.

Źródła:

1. *OECD a Polska, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego*, Warszawa, grudzień 1995.
2. Ewa Czerwińska, Hanna Tylawska, *Polska w OECD*, Informacja BSiE nr 406, czerwiec 1996.
3. Ewa Czerwińska, *Znaczenie OECD dla Polski*, Informacja BSiE nr 428, grudzień 1996.
4. Ewa Latoszek, Magdalena Proczek *Organizacje międzynarodowe*, rozdz. X, Warszawa 2001.
5. *Unia Europejska. Integracja Polski z Unią Europejską*, red. Elżbieta Kawecka-Wyrzykowska i Ewa Synowiec, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa, styczeń 1997.
6. *Unia Europejska. Przygotowania Polski do członkostwa*, red. Elżbieta Kawecka-Wyrzykowska i Ewa Synowiec, Instytut Koniunktur i Cen Handlu Zagranicznego, Warszawa, 2001.